

Intervju: Wolfgang Petritsch, Visoki predstavnik u BiH: "Šta sam poručio SDS-u"

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Wolfgang Petritsch protekli je vikend proveo u Republici Srpskoj gdje je čelnim ljudima ovog entiteta uputio do sada najoštrije kritike ali i upozorenje da će biti grubo kažnjeni ukoliko produže sa političkom i ekonomskom samoizolacijom; ekskluzivno za naš list gospodin Petritsch neposredno nakon povratka iz Banje

Luke otkriva sadržaj razgovora s prvim ljudima RS-a i signalizira poteze koje bi mogao povući, poglavito protiv SDS-a, ukoliko se dosadašnja politička opstrukcija nastavi

Nikad unaprijed ne najavljujem mjere koje namjeravam poduzeti: Šarović i Kalinić znaju što ih čeka ako nastave blokirati institucije BiH!

* Prvi test za političare iz RS-a je usvajanje dvadesetak zakona u Parlamentu BiH koji se odnose na ekonomske reforme: ako ih jednostavno samo odbace neću se ustručavati da energično reagiram * Nije problem samo u SDS-u: kompletan politički establišment u RS-u se slično ponaša, ali imam podršku svih članica Vijeća za implementaciju mira, uključujući i Rusiju, za svoj program * Republika Srpska i sada je u izolaciji i pod sankcijama: niko nakon majskih događaja u Banjoj Luci ne želi ulagati u taj entitet * Imam mandat da zabranim rad SDS-a, a da li ću to uraditi, zavisi od daljeg ponašanja vrha te stranke

Ako se srpski poslanici u Parlamentu BiH drznu još jednom odbiti usvajanje seta zakona, uslijedit će sankcije koje je

tokom nedavne posjete Banjoj Luci čelnicima SDS-a i Republike Srpske najavio visoki predstavnik u BiH Wolfgang Petritsch. Usvajanje ovih za BiH izuzetno važnih zakona (ima ih dvadesetak) bit će prvi test za SDS-ove poslanike koji će pokazati da li su nedavno izrečene prijetnje Visokog predstavnika čelnicima SDS-a shvatili ozbiljno. Sudeći prema prvim javnim istupima političara u RS-u nakon Petritscheve posjete, stiče se dojam da će oni, birajući između toga da budu poslušni ili smijenjeni, radije izabrati ovo prvo. Niti jedan od njih nije se javno suprotstavio zahtjevima koji su pred njih postavljeni. Predsjednik RS-a Mirko Šarović nakon Petritscheve posjete samo je kratko izjavio da je “funkcionalna BiH preduslov za njen ulazak u evropske integracije”. Iz kabineta Dragana Kalinića, predsjednika SDS-a i predsjednika Narodne skupštine RS-a, saopćeno je da je visoki predstavnik “nedvosmisleno stavio do znanja da bi rukovodstvo SDS-a u narednom vrlo kratkom periodu moralo učiniti radikalniji zaokret u ukupnoj politici.” Njegova posjeta Banjoj Luci uslijedila je, podsjetimo, nakon objavljivanja izvještaja Međunarodne krizne grupe (ICG-a) i sastanka Vijeća za implementaciju mira u Briselu, koncem oktobra ove godine. U razgovoru za Slobodnu Bosnu, neposredno nakon njegovog dvodnevnog boravka u Republici Srpskoj, gospodin Petritsch govori o političarima u RS-u, objašnjava razloge zbog kojih se ovaj put odlučio za agresivniji nastup prema čelnicima u ovom entitetu, o sankcijama prema SDS-u koje bi mogle uslijediti...

SB: SDS bi, najavili ste u Banjoj Luci, mogao uskoro biti pod sankcijama. Da li se pod sankcijama podrazumijeva smjena nekoliko poslanika SDS-a u državnom parlamentu, paket određenih mjera, kombinacija smjena i drugih vidova pritiska ili...?

WP: Prošlo je već nekoliko mjeseci od dolaska nove vlasti u Republici Srpskoj, tokom kojih smo Vladu i Parlament u RS-u, te naravno SDS “pritiskali” da budu kooperativni. Dosada je s

naše strane učinjeno dovoljno napora i pokušaja da ih na to privolimo. Prije nekoliko sedmica odlučio sam da ću na sjednici Upravnog odbora vijeća za implementaciju mira (PIC) kazati da je, prema mom mišljenju, takvih pokušaja bilo i previše, i kada već nismo dobili očekivane rezultate, od predstavnika članica PIC-a zatražiti podršku za poduzimanje oštrijih mjera prema čelnicima u Republici Srpskoj. Nakon ovog sastanka, otišao sam u Banju Luku i isto to ponovio tamošnjim političarima. Mislim da je takva vrsta komunikacije zaista potrebna – ne uvijena politička mudrovanja nego vrlo direktni, otvoreni i intenzivni razgovori sa relevantnim političkim faktorima u RS-u.

IMAM I PODRŠKU RUSIJE

SB: Kakve vrste sankcija bi mogao dobiti SDS? Da li su čelnici ove partije od Vas dobili i određeni vremenski rok do kojeg bi, ako se “poprave”, mogli to izbjeći?

WP: Ne. Kao prvo, mojim sugovornicima u Banjoj Luci je veoma jasno da hoću da vidim, i to prvom narednom prilikom, da zakoni koji čekaju na usvajanje na državnom parlamentu budu usvojeni. To je prva stvar koju moraju uraditi. Ako su već neki od poslanika u profesionalnom smislu zabrinuti oko sadržaja nekog od zakona, o tome se može raspravljati, ali nikako se neće prihvatiti njihovo odbacivanje, u smislu da su oni neprihvatljivi, ili da se ne žele uopće njima baviti. Zakoni koji se tiču ekonomske reforme i razvoja su krucijalni i oni jednostavno moraju proći. Ako se to ne desi, vjerujte da neću oklijevati da upotrijebim svoja ovlaštenja.

SB: Sugovornici Slobodne Bosne kažu da su učesnici sjednice Vijeća za implementaciju mira (PIC-a), održane prije nekoliko dana u Briselu, otvoreno izrazili nezadovoljstvo neznatnim pomacima u RS-u, te da su oni tada od Vas zatražili da u ovom entitetu najzad nešto i uradite. Time objašnjavaju i Vaš nedavni odlazak u Banju Luku i neočekivano oštar nastup prema

čelnicima SDS-a.

WP: Bilo je upravo suprotno. Ja sam PIC-u predložio i od njegovih članova zatražio podršku za oštriji pristup, smatrajući da će, u suprotnom, proces implementacije mirovnog sporazuma ne samo zastati, nego će se, što je zaista nedopustivo, čak vratiti unazad. SDS svojim ponašanjem ne samo da opstruira rad državnih institucija, nego i toliko potrebne ekonomske reforme. Lista zakona je jasna demonstracija zastoja rada bh. parlamenta i već duže vrijeme je više nego očito da srpska strana, posebno poslanici SDS-a u državnom Parlamentu to blokiraju. U suštini, to i nije ništa novo, jer su oni po običaju protiv svega što vodi jačanju ove države, ali time sebe dovode u situaciju da budu isključeni iz političkog života. Naravno, za poteze koje povlačim u BiH moram imati podršku Upravnog odbora, i mogu vam kazati da sam u ovom slučaju dobio podršku čak i ruske delegacije, što je u slučaju Republike Srpske naravno od najveće važnosti.

SB: Posljednji izvještaj Međunarne krizne grupe (ICG) koji oštro kritikuje dosadašnji angažman međunarodne zajednice u BiH, i optužuje OHR zbog "mekanog" odnosa prema predstavnicima vlasti u RS-u, a SDS za lošu političku i ekonomsku situaciju u ovom entitetu, vjerovatno je drugi važan razlog zbog kojeg ste iznenada "zaprijetili" ovoj partiji.

WP: Moram kazati da je to čista koincidencija. Rekao bih pozitivna koincidencija, jer je izvještaj ICG-a koji spominjete na neki način bio i podrška mom jučerašnjem istupu u RS-u. Tokom susreta sa Draganom Kalinićem kazao sam mu "evo, pročitaj ICG-ov izvještaj". Mislim da on zna veoma dobro koji su to zahtjevi međunarodne zajednice i on je potpuno svjestan svih pitanja kojima se izvještaj bavi. Ali, pažljivom analizom situacije u RS-u se shvati da nije u pitanju samo ponašanje jedne stranke, na šta se ICG fokusira, nego ponašanje više-manje cijelog političkog establišmenta i manjkavost političke volje da se uspostave vladavina prava i zdravi ekonomski

temelji u RS-u. Naravno, uvijek je lakše kritikovati i pronalaziti rješenja na papiru nego ih provesti u djelo. Ali, generalne smjernice na kojima se baziraju kritike ICG-a su veoma jasne, prisutne u mom načinu razmišljanja, kao i u načinu mog rada.

RS JE VEĆ POD SANKCIJAMA

SB: Nezavisne novine su objavile da ste, tokom dvodnevnog boravka u Banjoj Luci, od Dragana Kalinića, predsjednika SDS-a, zatražili da tokom narednih dana smijeni nekoliko funkcionera iz ove partije, ukoliko sam ne želi da mu se isto desi. Da li su ovi navodi tačni?

WP: Znao da nikada javno u medijima ne govorim o tome ko će biti smijenjen i da ne otkrivam poteze koje namjeravam povući. Moj je utisak da je učesnicima razgovora u Banjoj Luci bilo veoma jasno šta ja sve mogu da poduzmem. Oni su, vjerujem, više nego ozbiljno shvatili da se još može razgovarati, ali da će naredni korak koji će biti poduzet podrazumijevati akcije koje vode rješavanju problema. Jasno sam im stavio do znanja da sam sit ljudi u RS-u koji su ovaj entitet doveli u tako lošu ekonomsku situaciju, do socijalnih nemira, štrajkova, neimaštine... Nekoliko puta sam ponovio da neću prihvatiti da se ovdje stvara ostrvo siromaštva. Uostalom, mene toliko ne zabrinjavaju pojedine stranke već što se socijalni i ekonomski položaj ljudi u RS-u toliko pogoršava da je to zaista alarmantno. Znam da rješenje ne može biti u izolaciji Banje Luke, rješenje se može pronaći samo u kontekstu stvaranja stabilne države Bosne i Hercegovine... Sankcije Republici Srpskoj su zapravo već nametnute, jer investitori, a pogotovo strani, traže sigurnost, vladavinu prava, poštivanje ljudskih prava. Međutim, slike poput onih slika nasilja u maju, kada je trebao biti postavljen kamen temeljac za Ferhadija džamiju, mogu ih samo zastrašiti. Ali, nažalost, ljudi u Republici Srpskoj koji žive pod jako lošim ekonomskim uvjetima taoci su svojih vlastitih političara, naročito predstavnika SDS-a. Ali,

oni sada znaju da im je ovo posljednja šansa i da više neće biti sastanaka i razgovora kakvi su vođeni tokom proteklog vikenda.

SB: U razgovoru za francusku novinsku agenciju AFP prije nekoliko dana, spomenuli ste i mogućnost zabrane SDS-a i njenog potpunog nestanka sa političke scene. Da li zaista ozbiljno razmišljate o tome da uradite tako nešto?

WP: To je zapravo bila slobodnija interpretacija mojih izjava, jer prema ovlastima koje imam to bih i mogao uraditi. Definitivno je da se neću ustručavati da koristim sve ovlasti, kao što sam ih, kada sam na to bio prinuđen, koristio u proteklom periodu. Dosada sam, podsjećam, smijenio oko sedamdesetak lokalnih političara. Ako me na to natjera i SDS, sigurno je da se neću ustručavati da posegnem za takvom jednom mjerom i kada su oni u pitanju. To je jedna od opcija, ali znate da nikada unaprijed ne govorim o imenima. Mislim da sada u SDS-u postoji jedan veoma ozbiljan problem – ova partija je u rascjepu između potrebe da odbace prošlost i prihvate realnost. Karadžić, koji je nekada vodio ovu partiju definitivno je prošlost, kao i politika koju je zastupao... SDS sada, sa novim rukovodstvom, uči da korak po korak prihvata jednu drugačiju stvarnost koja podrazumijeva da RS sebe ne može dovoditi u situaciju da bude izolovana od ostatka svijeta. To je, inače, pomalo slično onome što Ante Jelavić i rukovodstvo HDZ-a pokušavalo uraditi, izolovati sebe, čak i od Hrvatske. To smo mogli vidjeti i na posljednjem Hrvatskom saboru, na kojem je izabrano novo rukovodstvo stranke, u kojem su manje-više zastupljeni samo Hercegovci. Kako onda HDZ može tvrditi da predstavlja Hrvate iz Posavine, srednje Bosne...? Ova partija čak nema kontakta ni sa vladom u Zagrebu. Oni su priznali da je takvo ponašanje bila greška i polako počinju da se vraćaju u institucije, ali u mnogim aspektima za to je suviše kasno. Oni koji su na ovaj način vodili partiju, isključili su sami sebe iz politike zauvijek.

NOVAC ZA POVRATAK TEŠKO JE NAĆI

SB: Pored mogućnosti da uskoro bude smijenjeno nekoliko poslanika SDS-a u državnom parlamentu, prema informacijama SB, namjeravate smijeniti i nekoliko gradonačelnika u RS-u, zbog kako ste sami kazali, skandaloznih rezultata povratka izbjeglica. Navodno, jedan od njih je i gradonačelnik Modriče.

WP: Ne želim komentirati takve špekulacije jer, kao što sam kazao, o odlukama koje namjeravam donijeti ne govorim unaprijed.

SB: Oštro ste kritikovali rukovodstvo u RS-u zbog loših rezultata po pitanju povratka izbjeglica u ovaj entitet. S druge strane, nedavno ste uputili pisma ministarstvima vanjskih poslova zemalja članica Vijeća za implementaciju mira, tražeći od njih da utiču na donatore, jer nedostatak sredstava za obnovu ozbiljno dovodi u pitanje povratak izbjeglica. Šta je trenutno veća prepreka za proces povratka – politički razlozi ili nedostatak donacija?

WP: Definitivno je to više politički problem, iako su podaci o broju povratnika manjinskih naroda u RS donekle u porastu. U isto vrijeme, to je ujedno bio i moj odgovor Mirku Šaroviću, takav napredak je postignut sa jednog veoma, veoma niskog stepena tako da to i nije za neku pohvalu. Dakle, politički, institucionalni, organizacijski okvir koji postoji u RS ne afirmira povratak u značajnijoj mjeri. Sa druge strane, također je tačno da šest godina nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma, međunarodna zajednica nije spremna osiguravati neograničena sredstva za BiH za povratak izbjeglica. Ja sam tokom '99 poduzeo snažne mjere kako bih podstakao povratak, pogotovo što se tiče implementacije imovinskih zakona jer je vraćanje imovine preduvjet za povratak. I mislim da je dobar posao napravljen, RRTF koji djeluje pri OHR-u je, u saradnji sa drugim organizacijama, postigao značajne rezultate. Samo da spomenem nekoliko brojki: od janura do septembra ove godine

zvanično imamo skoro 60 tisuća registriranih manjinskih povrataka na području cijele BiH. Dakle, sada se godišnje vraća tri puta više pripadnika manjinskih naroda nego što je to bio slučaj tokom 1999. godine. Naravno, nedostatak sredstava utiče na to da ovaj broj nije još veći. Prema mojim procjenama, negdje oko 30 hiljada povratničkih porodica nije dobilo nikakvu materijalnu pomoć, te je veliko pitanje da li će moći ostati gdje su se vratili jer zima dolazi.

SB: Da li će uopće biti moguće osigurati neophodna sredstva za njihov o(p)stanak?

WP: Iskreno, neće biti lako dobiti nove donacije. Ali, moram kazati da sam tokom mog prvog sastanka sa novim američkim ambasadorom od njega dobio uvjerenja da će on sve učiniti što je moguće po tom pitanju, te da je njegova vlada i dalje spremna pružati materijalnu podršku povratku izbjeglica u BiH. Naravno, ja sam u kontaktima i sa predstavnicima drugih vlada, koje su također spremne pomoći.

HERCEGOVAČKU BANKU OPLJAČKALI DIONIČARI!

SB: Iz Ureda međunarodne upraviteljice Hercegovačke banke ovih se dana javno iznose dokazi prikupljeni tokom dosadašnje višemjesečne istrage o finansijskom poslovanju ove banke. Da li je dosada prikupljeno dovoljno materijala za podizanje optužnica za pronevjere novca u HB?

WP: Dosadašnji tok istrage je bez sumnje utvrdio da je Hercegovačka banka zapravo služila ljudima koji su bili u njenoj Upravi i dioničarima, a ne njenim štedišama. Postoje dokazi o tome da su dioničari uzimali zajmove u istom ili većem iznosu od kapitala koji su u nju uložili, a da ih skoro ni u jednom slučaju nisu vratili, što je jednostavno nedopustivo. Evo, spomenut ću jedan primjer kako je tvrtka Antonio trade postala dioničar Hercegovačke banke. Antonio

trade je prvog jula 2000. godine dobio zajam od Hercegovina osiguranja u visini od dva miliona maraka, s tim zajmom je istog dana kupio dionice Hercegovačke banke, a zatim je, koncem decembra iste godine, iz Hercegovačke banke uzeo kredit u visini od dva miliona maraka i tim novcem, dan kasnije, isplatio dug Hercegovini osiguranju. Kredit Hercegovačke banke nikada nije isplaćen. U čitavom ovom transferu tvrtka nije unijela niti jedan pfening vlastitog novca, ali je zato postala dioničar banke. To je nevjerovatan posao!? Ovakve i slične transakcije plaćale su zapravo tisuće i tisuće štediša ove banke i porezni obveznici jer kada je banka 1998. godine osnovana, općine i županije su uložile pravi novac, novac svojih poreznih obveznika, u visini od 20 miliona osnivačkog kapitala. Kasnije je banka privatizirana, a većina novih vlasnika, odnosno dioničara, nije platila ništa za dionice koje su kupili.

SB: Da li su to radili svi dioničari?

WP: Otprilike je ista situacija sa svim ostalim dioničarima Hercegovačke banke. Oni jednostavno nisu vraćali zajmove koje su uzimali, a banka im je služila kao samoposlug a iz koje su, kada je kome bilo potrebno, uzimali sredstva. Nisam istražitelj, i nije moje da se bavim ko će i kada zbog svega o čemu govorim ići na sud, ali sigurno je da će dokazi koji se još prikupljaju kasnije biti dostavljeni sudskim instancama. Ono što se meni čini veoma važno jeste to da se sazna ko su pljačkaši Hercegovačke banke. To naravno nije međunarodna zajednica, kako su to pojedinci voljeli prikazati, to je uradilo rukovodstvo ove banke, neki dioničari i političari koji stoje iza svih ovih transakcija. Oni su opljačkali vlastiti narod, a uposleni u banci su samo žrtve ovih potpuno nevjerovatnih transakcija.

SDS SPUTAVA IVANIĆA

SB: Tokom dvodnevnog boravka u Banjoj Luci susreli ste se

nasamo i sa premijerom RS Mladenom Ivanićem, ali u medijima se o tome nije posebno govorilo. Da li nam možete reći o čemu ste razgovarali?

WP: Moram kazati da Ivanić, za razliku od mnogih drugih u RS-u, razumije neophodnost postojanja saradnje na državnom nivou u BiH, iako je svjestan toga da sebe neće dovesti u bolju poziciju u RS-u tako što će podržavati Alijansu za promjene, kao što on radi. Ivanić je definitivno tip političara s kakvim Bosna i Hercegovina ima budućnost, ali on je, nažalost, još uvijek u dobroj mjeri sputan od strane SDS-a. Već smo razgovarali o tome da, prema ovlaštenjima koje imam, mogu donijeti odluku da ukinem partiju koja svojim ekstremističkim pozicijama opstruira pozitivne procese u BiH, ali to nije čarobna mjera sa kojom bi se svi problemi u RS-u riješili. Možemo zabraniti rad jednoj takvoj partiji, ali ne možemo time promijeniti način razmišljanja koji je, nažalost, još uvijek značajno prisutan među tamošnjim stanovništvom. SDS od njih ima podršku koja nije zanemariva. Zato smatram da takvi moji potezi ne bi bili konstruktivni. Pravo je rješenje u tome da se Republika Srpska otvori, u prvom redu prema Federaciji, prema ideji države BiH, i tako BiH približi Evropi. To zahtijeva da se rukovodstvo RS-a aktivno zalaže za ekonomske reforme, suzbijanje korupcije, vladavinu prava, zaštitu ljudskih prava, zaštitu svih svojih građana, pomirenje. Vanjski utjecaji koji će se ovdje, kada se stvore uvjeti, osjetiti podrazumijevaju i značajnije strane investicije na ovom prostoru, a to će, siguran sam, značajno promijeniti način razmišljanja i u RS-u. Ali to je veoma, veoma spor i bolan proces. To je postalo savršeno jasno nakon tragičnih događanja u Banjoj Luci i Trebinju.

NAŠ CILJ JE DA ŠTO PRIJE ODEMO!

SB: Šta će sadržavati prijedlog OHR-a o reorganizaciji međunarodne zajednice u BiH, koji bi trebao biti objelodanjen na narednoj sjednici PIC-a?

WP: Mi trenutno, a taj proces vodi moj glavni zamjenik Donald Hays, pripremamo prijedloge reorganiziranja civilnih međunarodnih organizacija u BiH kako bi se one prilagodile novim zahtjevima civilne implementacije i radile maksimalno efikasno. Te prijedloge ćemo prezentirati Upravnom odboru vijeća za implementaciju mira na narednom sastanku početkom mjeseca u Briselu. Cilj je da se indentificiraju ključni zadaci međunarodne zajednice u narednih nekoliko godina sa ciljem stvaranja stabilne, demokratske BiH, te iznađu najbolji načini kako ih postići, u kojem vremenskom periodu, s kojim sredstvima, itd. Moramo stvoriti demokratski okvir za funkcioniranje BiH, tako da se ovdje stvore uvjeti koji će u određenom vremenskom roku angažman međunarodne zajednice učiniti nepotrebnim.